

UDC: 339.9:992

DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4\(19\)-94-106](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-4(19)-94-106)

Дацій Надія Василівна,

доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління, Житомирський національний агроекологічний університет, 10002, м. Житомир, Старий бульвар, 7, тел.: +38 (050)454 29 57, e-mail: ryps@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0640-6426

Дацій Надежда Васильевна,

доктор наук по государственному управлению, профессор, профессор кафедры экономической теории, интеллектуальной собственности и общественного управления, Житомирский национальный агроэкологический университет, 10002,

г. Житомир, Старый бульвар, 7, тел.: +38 (050) 454 29 57, e-mail: ryps@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0640-6426

Datsii Nadiia Vasylivna,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Economic Theory, Intellectual Property and Public Administration, Zhytomyr National Agroecological University, 10002, Zhytomyr, Staryi bulvar, 7, tel. : +38 (050) 454 29 57, e-mail: ryps@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0640-6426

ГЛОБАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ЯК СТИМУЛ РОЗВИТКУ КРАЇНИ ТА ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

Анотація. Обґрунтовано, що формування і реалізація політики відкритості української економіки передбачає пошук шляхів взаємовигідного міжнародного економічного співробітництва, захист інтересів національного ринку від несприятливого впливу світової кон'юнктури, підтримку вітчизняних товаровиробників, здійснення заходів поміркованого протекціонізму.

Визначено, що глобалізація актуалізує для регіонів та локальних спільнот необхідність визначення та розвитку стійких конкурентних переваг як критерію їх життєздатності в умовах глобальної конкуренції. Перетворюючи традиційні локальні ресурси на глобальні, глобалізація обумовлює постановку проблеми конкурентоспроможності регіону як його здатності відпо-

відати на виклики глобального середовища шляхом створення та захисту унікальних локальних конкурентних переваг.

Обґрунтовано, що формування та реалізація політики відкритості української економіки передбачає пошук шляхів взаємовигідного міжнародного економічного співробітництва, захист інтересів національного ринку від несприятливого впливу світової кон'юнктури, підтримку вітчизняних товаровиробників, здійснення заходів поміркованого протекціонізму.

Доведено, що утворення зв'язків прикордонних регіонів у глобальному просторі пояснюється розширенням повноважень місцевих органів влади у міжнародних, зокрема, зовнішньоекономічних зв'язках. При цьому, в рамках глобалізації прикордонні регіони забезпечують інфраструктуру для переміщення товарів, капіталів та робочої сили. Як наслідок, покращується економічне становище в тих регіонах, які були периферійними територіями і відставали у розвитку.

Визначено, що важливим компонентом міжнародної економічної діяльності регіону є розвиток багатосторонніх форм економічного співробітництва прикордонних регіонів сусідніх країн. Така робота починається зі встановлення пріоритетних напрямів співробітництва на базі визначення інтересів господарюючих суб'єктів. Значущість розвитку таких зв'язків пояснюється важливими інфраструктурними функціями прикордонних регіонів в міжнародній економічній діяльності держави: контролюючими, бар'єрними, контактними та розподільчими. Утворення міжнародних зв'язків прикордонних регіонів пояснюється розширенням повноважень місцевих органів влади у міжнародних, зокрема, зовнішньоекономічних, зв'язках. При цьому, в рамках глобалізації прикордонні регіони забезпечують інфраструктуру для переміщення товарів, капіталів та робочої сили.

Ключові слова: глобалізація, конкурентоспроможність, прикордонні регіони, регіональний розвиток, територіальні структури.

ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОЦЕССЫ КАК СТИМУЛ РАЗВИТИЯ СТРАНЫ И ПОГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ

Аннотация. Обосновано, что формирование и реализация политики открытости украинской экономики предполагает поиск путей взаимовыгодного международного экономического сотрудничества, защита интересов национального рынка от неблагоприятного воздействия мировой конъюнктуры, поддержку отечественных товаропроизводителей, осуществление мероприятий умеренного протекционизма.

Определено, что глобализация актуализирует для регионов и локальных сообществ необходимость определения и развития устойчивых конкурентных преимуществ в качестве критерия их жизнеспособности в условиях глобальной конкуренции. Превращая традиционные локальные ресурсы на глобальные, глобализация обуславливает постановку проблемы конкурентоспособности региона как его способности отвечать на вызовы глобальной

среды путем создания и защиты уникальных локальных конкурентных преимуществ.

Обосновано, что формирование и реализация политики открытости украинской экономики предполагает поиск путей взаимовыгодного международного экономического сотрудничества, защиту интересов национального рынка от неблагоприятного воздействия мировой конъюнктуры, поддержку отечественных товаропроизводителей, осуществление мероприятий умеренного протекционизма.

Доказано, что образование связей приграничных регионов в глобальном пространстве объясняется расширением полномочий местных органов власти в международных, в частности, внешнеэкономических связях. При этом, в рамках глобализации приграничные регионы обеспечивают инфраструктуру для перемещения товаров, капиталов и рабочей силы. Как следствие, улучшается экономическое положение в тех регионах, которые были периферийными территориями и отставали в развитии.

Определено, что важным компонентом международной экономической деятельности региона является развитие многосторонних форм экономического сотрудничества приграничных регионов соседних стран. Такая работа начинается с установления приоритетных направлений сотрудничества на базе определения интересов хозяйствующих субъектов. Значимость развития таких связей объясняется важными инфраструктурными функциями приграничных регионов в международной экономической деятельности государства: контролирующими, барьерными, контактными и распределительными. Образование международных связей приграничных регионов объясняется расширением полномочий местных органов власти в международных, в частности, внешнеэкономических, связях. При этом, в рамках глобализации приграничные регионы обеспечивают инфраструктуру для перемещения товаров, капиталов и рабочей силы.

Ключевые слова: глобализация, конкурентоспособность, пограничные регионы, региональное развитие, территориальные структуры.

GLOBAL PROCESSES AS TO IMPROVE THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY AND BORDER REGIONS

Abstract. The article states that the formation and implementation of the policy of openness of the Ukrainian economy involves the search for ways of mutually beneficial international economic cooperation, protection of the interests of the national market from the unfavourable influence of the world situation, support of domestic commodity producers, and the implementation of measures of moderate protectionism.

It has been determined that globalization urgently needs for the regions and local communities to identify and develop sustainable competitive advantages as a criterion for their viability in the conditions of global competition. Transforming traditional local resources into global ones, globalization raises the challenge of competitiveness of the region as its ability to respond to the challenges of the

global environment by creating and protecting unique local competitive advantages.

It is substantiated that the formation and implementation of the policy of openness of the Ukrainian economy involves the search for ways of mutually beneficial international economic cooperation, protection of the interests of the national market from the unfavourable influence of the world situation, support of domestic commodity producers, and the implementation of measures of moderate protectionism.

It is proved that the formation of ties of border regions in the global space is due to the expansion of powers of the local authorities in the international, in particular, foreign economic relations. In this context, in the framework of globalization the border regions provide an infrastructure for the movement of the goods, capital and labour. As a result, the economic situation improves in those regions that were peripheral and lagging behind in development.

It is determined that an important component of the international economic activity of the region is the development of the multilateral forms of economic cooperation of the border regions of the neighbouring countries. This work begins with the establishment of priority areas of cooperation based on the definition of the interests of the economic entities. The significance of the development of such connections is explained by the important infrastructure functions of the border regions in the international economic activity of the state: controlling, barrier, contact and distribution. The establishment of international relations in the border regions is due to the expansion of powers of the local authorities in the international, in particular, foreign economic relations. In this context, in the framework of globalization the border regions provide an infrastructure for the movement of the goods, capital and labour.

Keywords: globalization, competitiveness, border regions, regional development, territorial structures.

Постановка проблеми. Глобалізований регіон можна визначити як економічну територію, що здійснює регулярні господарські зв'язки із зарубіжжям, які стають суттєвим чинником її соціально-економічного розвитку. Такий регіон стає самостійним геоекономічним суб'єктом. Очевидно, що не всі територіальні союзи здатні виступати в ролі геоекономічних суб'єктів. Для цього необхідно, як мінімум, відповідати двом критеріям: мати конкретні стратегічні

економічні інтереси у глобальному просторі і реальні можливості їх реалізації.

Вплив глобалізації на регіональний розвиток проявляється у перетворенні національних регіонів на активних учасників глобальних міжнародних економічних відносин, де конкурентна боротьба відбувається за ресурси та споживачів регіону як місця для інвестування, бізнесу, проживання. Крім того, глобалізація кардинально змінює пріоритети в

системі конкурентних переваг регіону, оскільки локальні ресурси набувають глобального характеру.

Процеси глобалізації локальних ресурсів зумовлено прагненням доступу до таких ресурсів регіону, як низька вартість праці, забезпеченість природними ресурсами, ємний внутрішній ринок. Це основним мотивом діяльності транснаціональних структур і однією з рушійних сил глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тенденціям розвитку світового господарства, особливостям здійснення міжнародної економічної діяльності і її регулювання присвячені дослідження таких вітчизняних і зарубіжних економістів: П. Кругмана, М. Портера, М. Обстфельда, В. К. Ломакіна, Ю. В. Макогона, Н. А. Мікули та ін.

Окремі аспекти регіонального розвитку досліджено у працях С. Фішера, Л. Ледебура., Е. Блейклі, Р. Дорнбуша, М. Долішного, З. Варналія, М. Бутко, В. Стеченко, Л. Яремко. Поряд з цим, слід зазначити, що при значній кількості праць з окремих напрямів регіонального розвитку, недостатньо уваги приділяється питанням визначення ролі та значущості регіонів у розвитку міжнародної економічної діяльності держави.

Мета статті — розглянути подальший розвиток розвитку країни та її прикордонних регіонів у процесі глобалізації.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація не лише мінімізує значення традиційних регіональних конкурентних переваг, але й нівелює роль відстані як захисного бар'єра у розвитку конкурентних процесів. Роз-

виток інформаційно-комунікаційних систем, мережевих фірм, електронної комерції зняли “захист відстанню” та призвели до виникнення принципово нових видів конкурентної боротьби за території. Наслідком ліквідації захисної функції бар'єра відстані виступає також підвищення рівня відкритості регіональної економіки. Тобто економічні позиції навіть відносно закритих територій залежать від ситуації в інших країнах та регіонах.

Все це приводить до формування та розвитку глобальної сфери господарської діяльності, в якій роль глобалізованих регіонів буде все більш зростати. До основних елементів та передумов формування такої сфери діяльності слід віднести:

- політику провідних суб'єктів світової економіки — окремих країн, регіонів, регіональних утворень, інтеграційних об'єднань, транснаціональних структур, міжнародних організацій;
- формальні та неформальні норми, що регулюють переміщення факторів виробництва;
- принципи та механізми міжнародних економічних відносин;
- виробничі, науково-технічні та технологічні передумови формування глобальної сфери господарської діяльності, що впливають на розвиток глобальної інфраструктури та сприяють глобальній інтеграції національних ринків;
- розвиток глобальної логістичної та виробничої мереж транснаціональних структур, запровадження єдиних критеріїв макроекономічної політики, посилення тенденцій до стандартизації та уніфікації вимог до якості продукції;

- виникнення нових організаційних форм діяльності різних суб'єктів економіки, нівелювання національних бар'єрів у здійсненні глобальної економічної та виробничої діяльності;

- виникнення та розвиток принципово нових інформаційних систем, що забезпечують обслуговування глобальних фінансових, товарних та інших мереж;

- розвиток глобальної освітньої та культурної сфери завдяки поширенню дистанційної освіти, культурних обмінів та ін.

Таким чином, в умовах глобалізації світового господарства необхідним є забезпечення умов щодо підвищення конкурентоспроможності національної економіки та її регіонів як гео економічних суб'єктів. У зв'язку з формуванням поняття глобалізованого регіону слід вказати на такі його ознаки [1]:

- наявність гео економічного потенціалу. Мова йде про певні експортні можливості, ресурси для міжнародного обміну капіталів, здатність до технологічного обміну, готовність до інтернаціоналізації виробництва тощо. Це створює передумови для інтегрування регіону у світовий економічний простір з метою задоволення своїх зовнішньоекономічних інтересів;

- присутність зовнішньоекономічної інфраструктури, яка включає два види забезпечення: фізичне та інституційне. У першому випадку йдеться про існування зручних транспортних шляхів, засобів зв'язку, виставкових площ тощо. У другому — про належне інституційне забезпечення: наявність регіональ-

ного відділення Міжнародної торгово-промислової палати, відділень транснаціональних банків, центрів сприяння іноземним інвестиціям тощо;

- позиціонування регіону у світовому бізнесовому середовищі: визначення своєї товарної спеціалізації, знаходження ніші на світовому ринку, пошук можливостей приєднання до світових виробничих ланцюгів;

- реальне включення регіону у систему міжнародних економічних відносин. Це означає вихід місцевих господарюючих суб'єктів на світові ринки товарів і послуг, капіталів, технологій, робочої сили, і як результат, отримання частки світового доходу;

- участь в міжнародних чи транс-регіональних економічних організаціях. Мова може йти про участь в Єврореґіоні, Європейській асоціації прикордонних регіонів, співпрацю з міжнародними фінансово-кредитними установами та інше;

- існування спеціальних владних органів управління зовнішньоекономічною діяльністю, бізнесових і громадських об'єднань, що мають за мету організацію та сприяння транскордонним господарським контактам. Окрім офіційних інституцій це можуть бути територіальні асоціації експортерів чи імпортерів, агенції сприяння малому та середньому бізнесу у пошуку зарубіжних партнерів чи допомоги іноземним інвесторам тощо;

- проведення свідомої, науково обґрунтованої політики міжнародної економічної діяльності (МЕД), що ґрунтується на середньо- і довгострокових програмах і планах;

- розробка спеціальних заходів (програм) підвищення конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;

- здійснення кроків щодо формування позитивного іміджу території задля залучення іноземних фірм і регіонів до економічної співпраці. Йдеться про створення стійкого “геоекономічного образу” регіону, своєрідного “бренда” території, який вирізнятиме його з-поміж інших і підкреслюватиме важливі позитивні риси;

- широке використання зовнішніх ресурсів розвитку з метою прискорення темпів економічного зростання та підвищення життєвого рівня регіональної громади;

- значна залежність соціально-економічного розвитку регіону від зовнішніх чинників, стану міжнародних економічних зв'язків;

- поява зовнішньоекономічних загроз і формування системи протидії їм. Це передбачає створення у складі регіонального органу управління спеціального підрозділу, завданням якого має стати відслідковування, попередження і протидія зовнішньоекономічним небезпекам.

В сучасних умовах розвитку глобальної економічної системи регіони набули статусу її повноправних суб'єктів. Таким чином, згідно з теорії систем, всі протиріччя розвитку глобального господарства виявляються й на регіональному рівні. Виділяють три суперечливі тенденції розвитку світової економіки, які мають найбільший вплив на регіональний розвиток, а саме: єдність та боротьба глобального та локального, уніфіка-

ція та диференціація, розповсюдження та концентрація.

Глобалізація актуалізує для регіонів та локальних спільнот необхідність визначення та розвитку стійких конкурентних переваг як критерію їх життєздатності в умовах глобальної конкуренції. Перетворюючи традиційні локальні ресурси на глобальні, глобалізація обумовлює постановку проблеми конкурентоспроможності регіону як його здатності відповідати на виклики глобального середовища шляхом створення та захисту унікальних локальних конкурентних переваг.

Сутність суперечливої взаємодії уніфікації та диференціації полягає, з одного боку, в уніфікації та стандартизації бізнес-процесів та принципів ведення господарської діяльності в регіоні, а з іншого — у підвищенні ролі тих елементів локального середовища, які надають їм унікальності, самобутності та забезпечують конкурентні переваги, які неможливо відтворити в інших місцях (соціальний капітал, імідж, регіональна інноваційна система). За даних умов виникає парадокс: в умовах глобальної конкуренції суб'єкти конкуренції стають все більш глобальними, а конкурентні переваги — все більш локальними. Пояснюється це тим, що всі традиційні локальні переваги швидко нівелюються, поглинаються глобальними ринками в той час, як критичного значення для забезпечення конкурентоспроможності регіонів набувають ті переваги, які не можуть бути переміщені та відтворені в інших місцях.

Важливою суперечливою тенденцією стає глобалізація інноваційної

діяльності та одночасне її зосередження в обмеженій кількості регіонів. Необхідно зазначити, що передумовою ефективного розповсюдження інновацій є географічна близькість та взаємна довіра між учасниками інноваційного процесу. Таким чином, відстань знову перетворюється на суттєвий чинник створення локальних конкурентних переваг, але в новій якості — як фактор формування регіонального середовища поширення інновацій. Саме в даному контексті конкурентний статус окремих національних регіонів може бути рівним або навіть перевищувати позиції традиційних учасників глобальної конкуренції [2, с. 41].

Отже, глобалізація перетворює регіони на повноправних учасників міжнародних економічних відносин, але разом з тим актуалізує для них необхідність ідентифікації та захисту унікальних локальних конкурентних переваг як імперативів підвищення міжнародної конкурентоспроможності в умовах глобалізації. Таким чином, актуальним завданням сучасного розвитку регіонів, націлених на стале зростання в умовах глобалізації та отримання переваг від цього процесу, є формування та розвиток секторів, кластерів, галузей та технологічних комплексів в економіці, які мають стати основою формування нових регіональних союзів, зокрема, глобалізованих. Це призведе до перерозподілу інвестиційних, фінансових, матеріальних потоків та людського капіталу до нового постіндустріального сектору економіки, становлення якого є надзвичайно важливим для сучасного етапу розвитку економіки України.

У сучасних умовах розвитку світового господарства й зростаючої глобалізації різко підвищується роль і значення міжнародної економічної діяльності для країни в цілому, а також її регіонів та суб'єктів господарювання на мікрорівні. Вплив глобальної компоненти на регіональний і загальнодержавний економічний розвиток постійно збільшується. Очевидно, що активізація зовнішніх зв'язків та розвиток міжнародної економічної діяльності має стратегічне значення для зростання економіки. Формування й реалізація відповідних зовнішньоекономічних пріоритетів сприяє стійкому розвитку як економіки країни в цілому, так й її регіонів. У зв'язку із цим особливої важливості набуває необхідність розробки й реалізації заходів, методів, моделей, стратегії розвитку міжнародної економічної діяльності регіону і його суб'єктів господарювання в умовах глобалізації.

Розвиток сучасної світової економіки, поряд із все зростаючим рівнем взаємозалежності й глобалізації, характеризується структурними диспропорціями, що особливо активізуються у світовій торгівлі. Як наслідок, посилюється диспропорційність територіального й економічного розвитку підсистем світового господарства, істотно зростають гео економічні, соціальні, релігійні, екологічні складові функціонування національних економік і світового господарства в цілому.

Очевидно, що глобальні процеси істотно стимулюють розвиток окремих країн і регіонів, однак їх позитивний або негативний вплив на національну економіку великою мірою

залежить від характеру участі країни в міжнародному розподілі праці, рівня її конкурентоздатності на світовому ринку, ефективності використання потенціалу у тих сферах, де наявні стійкі конкурентні переваги. У зв'язку з цим можна зробити висновки щодо необхідності посилення регулюючої ролі держави в зовнішньоекономічній сфері, здійсненні активної промислової політики тощо.

Посилення позицій держави у світовій економіці є можливим лише на основі об'єктивно сформованої зовнішньоекономічної спеціалізації господарського комплексу. У цьому випадку мова йде не про короткостроковий успіх країни на світовому ринку, а про довгостроковий, сталий процес, що відображає реальні переваги національної економіки в міжнародному поділі праці. Реалізація таких переваг й основних потенційних можливостей економіки має здійснюватися за рахунок як ефективно-виробничо-господарської, так і діяльності підприємницьких структур за допомогою дієвих заходів внутрішньо- і зовнішньоекономічної державної політики, так і зміни стратегічних зовнішньоекономічних орієнтирів на здійснення інноваційно-інвестиційного прориву за рахунок технологічного відновлення національної економіки.

При цьому, формуючи міжнародну спеціалізацію національної економіки, поряд з розвитком і підтримкою її експортної складової, необхідно нарощувати потенціал імпортозаміщуючих виробництв, реалізація якого здатна знизити залежність внутрішнього ринку від ввезення закордонної продукції й змінити

профіль такої спеціалізації. Метою в цьому випадку є зростання конкурентоспроможності національної економіки з урахуванням сформованого рівня конкурентоспроможності вітчизняних виробників товарів і послуг і реальних перспектив його підвищення надалі.

Профіль зовнішньоекономічної спеціалізації національного господарства являє собою результат комбінації й взаємодії факторів, описуваних у класичних і сучасних теоріях розвитку міжнародного обміну. Вплив цих факторів на розвиток зовнішньої торгівлі України протягом останнього десятиліття є складним й нерідко суперечливим. Поряд з досягнутою у ході реформ суттєвою лібералізацією зовнішньої торгівлі на стан зовнішньоторговельного обігу безпосередньо впливають тенденції розвитку виробництва, стан технічної й наукової бази промисловості, а також платоспроможного споживчого попиту на внутрішньому ринку. Водночас, лібералізація зовнішньої торгівлі й відкритість економіки різко посилили вплив на неї змін світогосподарської кон'юнктури.

Слід відзначити, що на сьогодні Україні властива не виробничо-економічна модель зовнішньоекономічного співробітництва, а традиційна торговельна.

У сфері імпорту Україна реалізує політику поміркованого лібералізму, що поєднує лібералізацію зовнішньої торгівлі із захистом національного ринку. Однак, частка у зовнішньоекономічному співробітництві таких форм, як виробнича кооперація, інвестиційна взаємодія й науково-тех-

нічний обмін є незначною. По суті, переважає простий товарообмін.

Такі результати розвитку міжнародної економічної діяльності є наслідком відсутності збалансованої і послідовної зовнішньоекономічної політики з урахуванням тенденцій розвитку світового господарства в умовах глобалізації. Держава фактично самоусунулась від регулювання й контролю за зовнішньоекономічною діяльністю.

За останні роки регіональна економіка стала більш відкритою, географія міжнародної економічної діяльності регіонів значно розширилася, збільшився приплив іноземних інвестицій в окремі регіони, зростає питома вага експорту й імпорту в регіональному валовому продукті.

Питання щодо масштабів і меж самостійної діяльності регіонів у зовнішньоекономічній сфері є предметом дискусії серед учених і політиків.

Ступінь включення регіональної економіки до світогосподарських зв'язків залежить також від таких факторів: обсяг, структура й динаміка іноземних інвестицій за певний період часу, характер і форми використання іноземних інвестицій у регіоні; динаміка прямих іноземних інвестицій; розмір впливу іноземного інвестування на обсяги виробництва й галузеву структуру регіональної економіки.

Визначення перспектив інвестиційного співробітництва підприємств регіону і тенденцій його розвитку вимагає спеціального аналізу інвестиційного потенціалу регіону, його інвестиційної привабливості (існуючої й потенційної), механізму формування й структури “інвести-

ційного портфеля” регіону, розроблених проектів.

Таким чином, формування і реалізація політики відкритості української економіки передбачається пошуком шляхів взаємовигідного міжнародного економічного співробітництва, захистом інтересів національного ринку від несприятливого впливу світової кон'юнктури, підтримкою вітчизняних товаровиробників, здійсненням заходів поміркованого протекціонізму.

Глобалізація набуває особливої значущості в умовах поширення лібералізації зовнішньоекономічних відносин, яка докорінним чином змінює характер взаємодії світової, національної та регіональної економіки. Активне включення регіонів країни у світогосподарські процеси пов'язано з великою кількістю суперечностей, вирішення яких сприятиме більш ефективному використанню потенційних можливостей регіонів у розвитку міжнародної економічної діяльності держави. Процеси інтеграції й глобалізації світового господарства передбачають необхідність пошуку системи ефективної організації і управління міжнародними економічними зв'язками регіонів та підвищення їх ролі у міжнародних економічних відносинах України.

Характерною рисою сучасного світового господарства є швидке зростання міжнародних економічних зв'язків між країнами та їх регіонами, поглиблення міжнародного поділу праці, інтернаціоналізація господарського життя та міжнародна конкуренція.

Аналізуючи роль регіональної економіки у розвитку міжнародної

економічної діяльності держави, слід зазначити, що систематизація національних економік, виділення типів країн та регіонів, їх групування необхідне для систематизації країн та регіонів відповідно до особливостей та рівня їх розвитку; виявлення характерні ознак країн та регіонів; визначення місця країн та регіонів у системі світового господарства та міжнародних економічних відносин; визначення та передбачення імовірних перспектив розвитку країн та регіонів.

Таким чином, ефективний розвиток та активізація участі регіонів у міжнародній економічній діяльності держави має спиратись на узгодження, координацію та реалізацію регіональних та державних економічних інтересів. Формування та впровадження на цій основі регіональної стратегії розвитку МЕД сприятиме еволюції територіальних мезорівневих структур, що забезпечують консолідацію ресурсів та узгодження економічних інтересів на всіх рівнях господарювання, а також реалізацію пріоритетів держави на світових ринках.

Регіони розвинених країн, з якими українські регіони конкурують на міжнародному ринку, завдяки високій якості та достатній кількості природних, виробничих і людських ресурсів у поєднанні з ефективною сучасною системою управління та державною підтримкою, перетворюються на вагомих самостійних гравців міжнародного ринку [4]. Тому регіони можуть розглядатись як суб'єкти міжнародних економічних відносин, які є самостійними гравцями на міжнародних ринках товарів, послуг та людського капіталу.

Однак, при послабленні кризових тенденцій та розширенні внутрішнього ринку, орієнтація регіональної економіки на зовнішній ринок негативно впливає на внутрішній ринок, на торговельні зв'язки між регіонами країни, заважаючи розвитку територіального розділення праці. Отже, в цьому випадку є необхідним поряд із збереженням міжнародних зв'язків необхідно забезпечити законодавчі, інфраструктурні та інші чинники міжрегіональних зв'язків.

Важливою характеристикою національної економіки є конкурентоспроможність країни, яка визначається, поряд з іншими факторами, конкурентоспроможністю регіонів, що входять до її складу. Конкурентоспроможність регіонів визначається такими чинниками [5]: якістю та кількістю людського капіталу регіону; забезпеченістю та ефективністю використання природних ресурсів; рівнем розвитку енергетики; рівнем розвитку інфраструктури, яка обслуговує МЕД регіону; наявністю та рівнем розвитку підприємств, які працюють на зовнішньому ринку; конкурентоспроможністю продукції регіону; законодавчою базою країни; ефективністю залучення зовнішніх та внутрішніх інвестицій.

Таким чином, сталий розвиток регіону з розвиненими зовнішньоекономічними зв'язками залежить від зовнішньоекономічної усталеності МЕД регіону, на яку впливають наступні фактори [6]: рівень регіонального валового продукту; територіальна орієнтація регіону; природно-сировинний потенціал; галузева структура економіки; функціональні особливості регіону.

Висновки. Отже, регіони із значною часткою зовнішньоторговельного обороту, значно залежать від кон'юнктури зовнішніх ринків, але ринки в регіонах із незначним розвитком міжнародних зв'язків, теж опосередковано залежать від зовнішньоекономічних факторів, які впливають на внутрішні ціни та становище кредитно-фінансової системи країни.

Важливим компонентом міжнародної економічної діяльності регіону є розвиток багатосторонніх форм економічного співробітництва прикордонних регіонів сусідніх країн. Така робота починається зі встановлення пріоритетних напрямів співробітництва на базі визначення інтересів господарюючих суб'єктів. Значущість розвитку таких зв'язків пояснюється важливими інфраструктурними функціями прикордонних регіонів в міжнародній економічній діяльності держави: контролюючими, бар'єрними, контактними та розподільчими. Утворення міжнародних зв'язків прикордонних регіонів пояснюється розширенням повноважень місцевих органів влади у міжнародних, зокрема, зовнішньоекономічних, зв'язках. При цьому в межах глобалізації прикордонні регіони забезпечують інфраструктуру для переміщення товарів, капіталів та робочої сили. Як наслідок, покращується економічне становище в тих регіонах, які є периферійними територіями і відставали у розвитку.

У внутрішньоекономічному сенсі створення спеціальних економічних зон сприяє зменшенню міжрегіональної нерівності в економічному розвитку, перенесенню управління і контролю за міжнародною економіч-

ною діяльністю з макроекономічного на мезоекономічний рівень, що робить їх більш оперативними та гнучкими.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Яремко Л.* Глобалізований регіон / Л. Яремко // Економіст. № 5. 2018. С. 54–57.
2. *Брикова І. В.* Концепція міжнародної конкурентоспроможності національного регіону та її практичний вимір / І. В. Брикова // Міжнародна економічна політика. № 4. 2016. С. 29–53.
3. *Білорус О. Г.* Глобалізація і безпека розвитку: монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко. К., 2001. 743 с.
4. *Бутко М. П.* Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці / М. П. Бутко. К.: Знання України, 2017. 476 с.
5. Організація регіональної та місцевої влади: досвід держав — членів європейського союзу // Спеціальне доповнене видання Українсько-Європейського Журналу з Міжнародного та Порівняльного Права / Бюро економічного менеджменту та правових досліджень. Київ: ВСЕОМ, 2015. С. 26–70.
6. *Рубцова М. Ю.* Інтеграційні механізми включення України до високотехнологічного сектору транснаціонального виробництва / М. Ю. Рубцова // Журн. європейської економіки. 2017. Т. 4, № 1. С. 31–56.

REFERENCES

1. Yaremko L. (2018). Hlobalizovanyy rehion [Globalized region]. *Ekonomist — Economist*, 5, 54–57 [in Ukrainian].

2. Brykova I. V. (2016). Kontsepsiya mizhnarodnoyi konkurentospromozhnosti natsional'noho rehionu ta yiyi praktychnyy vymir [The Concept of International Competitiveness of the National Region and its Practical Dimension]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka – International Economic Policy*, 4, 29–53 [in Ukrainian].
3. Byeloruss O. G., Lukyanenko D. G. (2001). *Hlobalizatsiya i bezpeka rozvytku* [Globalization and development security]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Butko M. P. (2017). *Rehional'ni osoblyvosti ekonomichnykh transformatsiy v perekhidniy ekonomitsi* [Regional features of economic transformations in transition economies]. Kyiv: Znannya Ukrainy [in Ukrainian].
5. *Organization of regional and local authorities: experience of member states of the European Union* (2015). Byuro ekonomichnoho menedzhmentu ta pravovykh doslidzhen – Bureau of Economic Management and Legal Studies. (p. 26–70). Kyiv: VSEOM [in Ukrainian].
6. Rubtsova M. Yu. (2017). Intehratsiyni mekhanizmy vklyuchennya Ukrainy do vysokotekhnolohichnoho sektoru transnatsional'noho vyrobnytstva [Integration mechanisms of Ukraine's inclusion in the high-tech sector of transnational production]. *Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky – Journal of the European Economy*, Vols. 4, 1, 31–56 [in Ukrainian].